

CÔNG TÁC BẢO VỆ, PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI SẢN VĂN HÓA NĂM 2014 VÀ PHƯƠNG HƯỚNG, NHIỆM VỤ TRỌNG TÂM NĂM 2015

TS. NGUYỄN THẾ HÙNG*

1. Công tác bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa năm 2014

Năm 2014, hưởng ứng phong trào thi đua yêu nước của ngành Văn hóa, Thể thao và Du lịch với chủ đề “Trách nhiệm, kỷ cương, tiết kiệm, hiệu quả”, quán triệt đường lối, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước và bám sát sự chỉ đạo, điều hành của lãnh đạo Bộ, ngành Di sản văn hóa đã chủ động xây dựng, triển khai và hoàn thành tốt các chỉ tiêu, nhiệm vụ đã đề ra trong kế hoạch công tác năm 2014. Về cơ bản, hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa đã có nhiều chuyển biến tích cực. Nhận thức của xã hội về giá trị di sản văn hóa tiếp tục được nâng lên, đặc biệt là những di sản văn hóa đã được UNESCO ghi danh và những di sản được ghi vào Danh mục Di sản văn hóa phi vật thể quốc gia. Các Bộ, ngành, địa phương về cơ bản đã thực hiện tốt công tác bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa; kịp thời chỉ đạo các cơ quan chức năng thực hiện rà soát, kiện toàn bộ máy quản lý, xây dựng quy chế phân cấp quản lý di sản văn hóa. Hệ thống bảo tàng Việt Nam tiếp tục được mở rộng cả ở khu vực công lập và ngoài công lập; việc ứng dụng công nghệ thông tin trong hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa, đã có bước tiến mới thông qua việc hoàn thành và đưa vào sử dụng 02 phần mềm quản lý bảo tàng và quản lý di sản văn hóa phi vật thể.

Tuy nhiên, bên cạnh những chuyển biến nêu trên, vẫn còn một số tồn tại, như: hiện tượng vi phạm di tích, việc cung tiến hiện vật vào di tích chưa được quản lý chặt chẽ; công tác kiểm kê, việc triển khai các đề án bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa phi vật thể tại các địa phương còn chậm do thiếu nguồn lực; cùng những vấn đề tồn tại về thực trạng hệ thống bảo tàng Việt Nam trong nhiều năm qua vẫn chưa thể giải quyết triệt để, như: chậm đổi mới, thiếu tính hấp dẫn; tổ chức, hoạt động của các bảo tàng còn chưa đồng đều, đặc biệt là việc đổi mới hoạt động của đơn vị nhằm thu hút công chúng đến với bảo tàng; việc triển khai thực hiện *Quy hoạch tổng thể hệ thống bảo tàng Việt Nam đến năm 2020* tại các Bộ, ngành địa phương còn chậm, chưa đáp ứng được các yêu cầu, nhiệm vụ, tiến độ được xác định tại Quy hoạch.

Về công tác tham mưu, tổ chức thực hiện nhằm tăng cường hiệu lực quản lý nhà nước về di sản văn hóa

Để tiếp tục hoàn thiện hành lang pháp lý và tăng cường hiệu lực quản lý nhà nước trong lĩnh vực di sản văn hóa, trong năm qua, ngành Di sản văn hóa đã thực hiện tốt công tác tham mưu cho Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch triển khai nhiều nhiệm vụ mang tính chiến lược, nhằm cụ thể hóa những vấn đề còn vướng mắc, đáp ứng thực tiễn sự nghiệp bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa, cụ thể:

* Cục trưởng Cục Di sản văn hóa

Nghiên cứu, xây dựng trình Chính phủ ban hành *Nghị định số 62/2014/NĐ-CP ngày 25/6/2014 quy định về xét tặng danh hiệu “Nghệ nhân nhân dân”, “Nghệ nhân ưu tú” trong lĩnh vực di sản văn hóa phi vật thể.*

Đăng ký xây dựng “Nghị định của Chính phủ về quản lý, bảo vệ di sản văn hóa và thiên nhiên thế giới ở Việt Nam” trong chương trình công tác năm 2015.

Tham mưu lãnh đạo Bộ có văn bản trình Thủ tướng Chính phủ phê duyệt *Quy hoạch tổng thể bảo tồn, tôn tạo và phát huy giá trị di tích lịch sử quốc gia đặc biệt Những địa điểm khởi nghĩa Yên Thế, Bắc Giang; Quy hoạch tổng thể bảo tồn và phát huy giá trị thành Nhà Hồ và vùng phụ cận gắn với phát triển du lịch; bổ sung Bảo tàng Báo chí Việt Nam vào Quy hoạch tổng thể hệ thống bảo tàng Việt Nam đến 2020 và phê duyệt đề án xây dựng Bảo tàng này; Nhiệm vụ điều chỉnh Quy hoạch phát triển Khu di tích lịch sử đền Hùng, tỉnh Phú Thọ đến năm 2025.*

Phối hợp với các đơn vị liên quan tổ chức thành công Lễ đón Bằng của UNESCO vinh danh Nghệ thuật Đờn ca tài tử Nam Bộ là di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại; Lễ đón nhận Giải thưởng về Bảo tồn di sản văn hóa năm 2013 của UNESCO khu vực châu Á - Thái Bình Dương cho Dự án Bảo tồn nhà cổ truyền thống tại làng cổ Đường Lâm; Hội nghị - Hội thảo “Quản lý Di sản văn hóa và thiên nhiên thế giới ở Việt Nam”; Festival Đờn ca Tài tử lần thứ nhất tại tỉnh Bạc Liêu; Liên hoan Ca trù toàn quốc 2014; Hội thảo khoa học “Văn hóa biển đảo - bảo vệ và phát huy giá trị”. Đồng thời, phối hợp tập huấn công tác bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa cho các cán bộ ở địa phương, mở các lớp bồi dưỡng kiến thức về bảo quản, tu bổ, phục hồi di tích cho các đối tượng là kiến trúc sư, kỹ sư xây dựng hoạt động trong lĩnh vực bảo quản, tu bổ, phục hồi di tích.

Trong năm qua, một số hoạt động của Ngành được báo chí, dư luận xã hội đánh giá cao, tiêu biểu, như: việc triển khai thực hiện chỉ đạo của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch tại *Công văn số 2662/BVHTTDL-MTNATL ngày 08/8/2014 về việc không sử dụng biểu tượng, sản phẩm, hiện vật lạ không phù hợp với thuần phong mỹ tục Việt Nam*, theo đó, Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch các

tỉnh/thành phố trên cả nước đã chỉ đạo và tổ chức tập huấn các ban quản lý di tích, chính quyền địa phương liên quan nghiêm túc thực hiện quy định của pháp luật về di sản văn hóa trong việc tiếp nhận hiện vật lạ; triển khai kiểm kê các hiện vật lạ là sư tử và đèn đá hiện có trong toàn bộ hệ thống di tích trên địa bàn. Bảo tàng Mỹ thuật Việt Nam phối hợp với Bảo tàng tỉnh Nam Định và các một số bảo tàng trong hệ thống tổ chức trưng bày, giới thiệu hình tượng sư tử và nghệ trong nghệ thuật điêu khắc cổ Việt Nam. Kết quả bước đầu, đã di dời được 150 sư tử đá và 70 đèn đá trên địa bàn các tỉnh/thành phố trọng điểm, tuy vẫn còn khiêm tốn, song, qua đó đã góp phần nâng cao nhận thức của các tổ chức, cá nhân về việc cung tiến hiện vật vào di tích, ngăn chặn tình trạng tùy tiện tiếp nhận các biểu tượng, sản phẩm, hiện vật lạ không phù hợp với thuần phong mỹ tục Việt Nam tại các di tích.

Đặc biệt, trong đợt cao điểm, Ngành đã xây dựng và triển khai kế hoạch chủ động ứng phó trước việc Trung Quốc ngang nhiên hạ đặt trái phép giàn khoan nước sâu thăm dò dầu khí trong vùng biển Việt Nam trên lĩnh vực bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa. Trên cơ sở đó, các đơn vị trong Ngành đã tổ chức triển khai nhiều hoạt động nhằm đảm bảo an ninh, an toàn cho hiện vật và tổ chức triển lãm, trưng bày chuyên đề, triển lãm lưu động nhằm giới thiệu các tài liệu, hiện vật về chủ quyền biển đảo của Tổ quốc tới công chúng và khách tham quan (tổ chức hơn 40 cuộc trưng bày, triển lãm), cụ thể: Triển lãm ảnh “Chủ quyền biên giới và biển đảo Việt Nam”, “Chủ tịch Hồ Chí Minh với biển đảo Việt Nam”, “Hoàng Sa, Trường Sa - chủ quyền Việt Nam”, “Chủ quyền biển, đảo Việt Nam - những bằng chứng lịch sử”, “Chủ quyền biên giới và biển đảo Việt Nam”, “Bảo vệ chủ quyền biển đảo và xây dựng kinh tế biển”, “Biển, đảo và người chiến sĩ Hải quân Quảng Bình - âm vang chiến thắng trận đầu”...

VỀ CÔNG TÁC PHÁT TRIỂN SỰ NGHIỆP

* Hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị di tích

Quần thể danh thắng Tràng An, tỉnh Ninh Bình được UNESCO ghi danh vào Danh mục Di sản thế giới; 14 di tích được Thủ tướng Chính phủ xếp hạng di tích quốc gia đặc biệt và 12 hiện vật và nhóm hiện vật được công nhận là bảo vật quốc gia; 56 di tích được Bộ trưởng Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch

xếp hạng di tích quốc gia. Như vậy, đến thời điểm hiện tại, cả nước đã có 08 di sản văn hóa và thiên nhiên thế giới (trong đó có 02 di sản thiên nhiên thế giới, 05 di sản văn hóa thế giới và 01 di sản hỗn hợp), 62 di tích được xếp hạng di tích quốc gia đặc biệt, 79 hiện vật và nhóm hiện vật được công nhận là bảo vật quốc gia, 3.258 di tích quốc gia và 7.535 di tích cấp tỉnh.

Các địa phương trên cả nước tiếp tục đẩy mạnh công tác kiểm kê, nhận diện giá trị, lập hồ sơ để xếp hạng di tích cấp tỉnh/thành phố, quốc gia, quốc gia đặc biệt, di sản thế giới, tạo cơ sở pháp lý cho việc quản lý, bảo vệ, tu bổ, tôn tạo, lập quy hoạch di tích theo quy định của *Luật di sản văn hóa* và các văn bản hướng dẫn thi hành. Các di sản văn hóa và thiên nhiên thế giới đang tiến hành xây dựng “Kế hoạch quản lý di sản” theo yêu cầu của UNESCO, hoàn thiện hồ sơ di sản từ khi được UNESCO công nhận để lưu giữ tại các cơ quan quản lý theo quy định. Đối với việc lập quy hoạch khảo cổ, đến nay đã có 05 tỉnh, thành triển khai, thực hiện, cụ thể: Hà Nội, Thừa Thiên Huế, Thanh Hóa, Khánh Hòa, Đà Nẵng. Các đơn vị hoạt động trong lĩnh vực di tích vẫn duy trì nề nếp hoạt động...

Năm 2014, có 206 di tích được hỗ trợ tu bổ, tôn tạo theo Chương trình mục tiêu quốc gia về văn hóa, với tổng kinh phí 140,044 tỷ đồng, trong đó: Từ ngân sách sự nghiệp: 138 di tích, với tổng kinh phí 33,292 tỷ đồng; từ nguồn vốn đầu tư phát triển: 68 di tích, với tổng kinh phí 106,752 tỷ đồng...

* Hoạt động bảo tàng

Năm 2014, có 01 bảo tàng công lập (Bảo tàng Mỹ thuật Đà Nẵng) được thành lập mới và 06 bảo tàng ngoài công lập được cấp phép hoạt động (Bảo tàng Di sản văn hóa Mường, Bảo tàng Áo dài, Bảo tàng Nghệ thuật múa rối độc diễn đương đại, Bảo tàng Kiến trúc nhà cổ Việt, Bảo tàng Nguyễn Tuân, Bảo tàng Nguyễn Văn Huyền), theo đó, đến thời điểm hiện tại, cả nước có 146 bảo tàng (gồm 123 bảo tàng công lập, 23 bảo tàng ngoài công lập), lưu giữ gần 3 triệu tài liệu, hiện vật. Trong năm qua, các bảo tàng thuộc Bộ đã triển khai nhiều hoạt động, thông qua việc tổ chức triển lãm, chương trình, sự kiện gắn với nội dung hoạt động của bảo tàng, nhằm phục vụ nhu cầu tham quan, học tập và hưởng thụ văn hóa của công chúng. Đặc biệt, các

đơn vị đã thay đổi cách thức tổ chức các chương trình giáo dục hướng đến đối tượng là học sinh - sinh viên; tranh thủ cơ hội để tạo dựng hình ảnh, xây dựng thương hiệu, đồng thời, liên kết với truyền thông, các công ty lữ hành du lịch, kết nối các hoạt động xã hội và chú trọng hoạt động dịch vụ nhằm đáp ứng nhu cầu của khách tham quan khi đến bảo tàng. Các bảo tàng chuyên ngành đã tổ chức nhiều hoạt động nhằm thu hút khách tham quan, cụ thể: Bảo tàng Thiên nhiên Việt Nam có Phòng trưng bày Tiến hóa sinh giới và Khu đa dạng sinh học Sóc Sơn - Mê Linh; Bảo tàng Tài nguyên Rừng Việt Nam, Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam, Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam, Bảo tàng Hải dương học Việt Nam, Bảo tàng Chứng tích Chiến tranh là các bảo tàng có nhiều hoạt động thu hút khách tham quan là đối tượng học sinh, sinh viên. Đặc biệt, Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam và Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam đã được Website TripAdvisor bình chọn nằm trong топ đầu của những điểm đến hấp dẫn của Thủ đô Hà Nội năm 2014.

* Hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa phi vật thể

Dân ca Ví, Giặm Nghệ Tĩnh được UNESCO ghi vào Danh sách Di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại, Châu bản triều Nguyễn được UNESCO ghi danh là di sản tư liệu thuộc Chương trình Ký ức thế giới khu vực Châu Á - Thái Bình Dương; 47 di sản văn hóa phi vật thể được ghi vào Danh mục Di sản văn hóa phi vật thể quốc gia. Đến nay, cả nước đã có 09 di sản văn hóa phi vật thể được UNESCO ghi danh; 04 di sản tư liệu thuộc Chương trình Ký ức thế giới của UNESCO; 95 di sản văn hóa phi vật thể được ghi vào Danh mục Di sản văn hóa phi vật thể quốc gia.

Việc kiểm kê di sản văn hóa phi vật thể và lập hồ sơ di sản văn hóa phi vật thể ghi vào Danh mục Di sản văn hóa phi vật thể quốc gia tiếp tục được triển khai tại các địa phương trên cả nước. Năm 2014, có 36/63 tỉnh, thành phố có báo cáo kết quả kiểm kê gửi về Cục Di sản văn hóa (thống kê được 10.744 di sản). Tổng số di sản văn hóa phi vật thể được kiểm kê tính từ năm 2010 đến thời điểm này là 39.366 di sản. Sau hơn 4 năm triển khai *Thông tư 04/2010/TT-BVHTTDL của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch*, hiện còn 12 tỉnh/thành phố (Bà Rịa - Vũng Tàu, Bến Tre,

Bình Phước, Cà Mau, Đồng Nai, Hòa Bình, Hưng Yên, Lai Châu, Lâm Đồng, Lạng Sơn, Quảng Bình, Quảng Trị) chưa lập hồ sơ di sản văn hóa phi vật thể để đề nghị ghi vào Danh mục Di sản văn hóa phi vật thể quốc gia.

Các địa phương trên cả nước đã triển khai thực hiện Nghị định số 62/2014/NĐ-CP ngày 25/6/2014 của Chính phủ, tính đến 30/10/2014 có 46/63 tỉnh/thành phố đã ban hành Kế hoạch xét tặng danh hiệu “Nghệ nhân ưu tú” lần thứ Nhất, 58/63 tỉnh/thành phố đã có văn bản phổ biến, hướng dẫn thực hiện Nghị định tới các huyện thị hoặc tổ chức Hội nghị tập huấn, 36/63 tỉnh/thành phố đã thành lập Hội đồng cấp tỉnh. Các tỉnh/thành phố đã triển khai tập huấn công tác lập hồ sơ và xét tặng danh hiệu Nghệ nhân ưu tú trong lĩnh vực di sản văn hoá phi vật thể. Đến nay, gần 500 hồ sơ đã được gửi về Vụ Thi đua Khen thưởng, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch...

2. Phương hướng, nhiệm vụ trọng tâm năm 2015

Để góp phần triển khai Chương trình hành động thực hiện Nghị quyết số 33-NQ/TW Hội nghị lần thứ chín Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XI về xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước, trong năm 2015, ngành Di sản văn hóa và các địa phương cần tập trung thực hiện một số nhiệm vụ sau:

1. Đẩy mạnh công tác kiểm kê, nhận diện di sản văn hóa phi vật thể, di vật, cổ vật. Đồng thời, tiếp tục tăng cường công tác bảo tồn, tôn tạo và phát huy giá trị di sản văn hóa, đặc biệt là những di sản được UNESCO ghi danh.

2. Triển khai thực hiện Kế hoạch ban hành kèm Quyết định số 2508/QĐ-BVHTTDL ngày 08/8/2014 của Bộ trưởng Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch về xét tặng danh hiệu “Nghệ nhân ưu tú” trong lĩnh vực di sản văn hóa phi vật thể lần thứ Nhất - năm 2015.

3. Tăng cường tuyên truyền, kiểm tra, xử lý việc chấp hành các quy định của pháp luật về quản lý và bảo vệ di tích, tiếp tục triển khai sâu rộng tinh thần chỉ đạo tại Công văn số 2662/BVHTTDL-MT NATL ngày 08/8/2014 của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, hướng dẫn sự trụ trì, thủ nhang, ban quản lý các di tích không tiếp nhận công đức là các biểu tượng, sản phẩm, hiện vật không phù hợp với thuần phong mỹ

tục Việt Nam; chủ động tổ chức di dời những hiện vật đưa vào di tích mà không được phép của cơ quan nhà nước có thẩm quyền về văn hóa, thể thao và du lịch.

4. Tăng cường công tác kiểm tra, rà soát các di tích, các bảo tàng để có phương án bảo vệ, phòng, chống cháy nổ, trộm cắp di vật, cổ vật, đảm bảo giữ gìn an toàn tuyệt đối cho các bảo tàng, di tích. Bên cạnh đó, các bảo tàng, ban quản lý di tích có kế hoạch thực hiện việc tổ chức kỷ niệm các ngày lễ lớn của đất nước trong năm 2015, như: 85 năm ngày thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam; 40 năm ngày giải phóng miền Nam, thống nhất đất nước; 70 năm ngày Cách mạng tháng Tám năm 1945...

Để các nhiệm vụ trên được triển khai một cách đồng bộ đạt hiệu quả cao, toàn Ngành cần tập trung thực hiện một số giải pháp sau:

1. Nâng cao hiệu quả công tác quản lý nhà nước của các đơn vị trong Ngành thông qua việc hoàn thiện hệ thống văn bản quy phạm pháp luật trong lĩnh vực di sản văn hóa;

2. Tiếp tục tuyên truyền, phổ biến giáo dục pháp luật và thường xuyên kiểm tra, giám sát việc thực hiện các quy định của pháp luật về di sản văn hóa tại địa phương;

3. Củng cố, kiện toàn bộ máy quản lý về di sản văn hóa, đồng thời, tập trung đầu tư xây dựng nguồn lực con người, chú trọng công tác xã hội hóa, phát huy vai trò của cộng đồng và xã hội trong việc bảo vệ di sản văn hóa;

4. Tăng cường đầu tư, lồng ghép gắn kết chặt chẽ hơn nữa các chương trình, kế hoạch bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa với phát triển kinh tế, giải quyết hài hòa mối quan hệ giữa bảo tồn và phát triển; tham gia xây dựng các sản phẩm du lịch để ngành Di sản văn hóa và ngành Du lịch ngày càng gắn kết;

5. Tích cực và chủ động hội nhập, hợp tác quốc tế nhằm tranh thủ nguồn lực và học hỏi kinh nghiệm từ các quốc gia trên thế giới, góp phần quảng bá hình ảnh đất nước và con người Việt Nam, đồng thời, đưa các quan hệ hợp tác quốc tế đi vào chiều sâu, đạt hiệu quả thiết thực./

N.T.H

(Ngày nhận bài: 05/01/2015; Ngày phản biện đánh giá: 18/01/2015; Ngày duyệt đăng bài: 27/01/2015).